

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Vicdani Ret

Eylül 2015

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Vicdani Ret

“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 9. maddesi¹, vicdani ret hakkına ilişkin açık bir atıfta bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, askerlik hizmeti karşılığının, orduda hizmet verme yükümlülüğü ile kişinin vicdani veya derin ve samimi dinî veya diğer tür inançları arasında ciddi ve üstesinden gelinemez bir çatışma ile gerekçelendirildiği durumlarda, 9. maddenin güvencelerinin uygulanmasını gerektirecek şekilde yeterince ikna edici, ciddi, tutarlı ve önemli bir kanaat veya inanç teşkil ettiğini düşünmektedir... Askerlik hizmetinin reddedilmesinin bu hükmün kapsamına girip girmediği ve ne derece girdiği, davanın kendine özgü koşulları ışığında değerlendirilmelidir” (*Bayatyan / Ermenistan*, 07 Temmuz 2011 tarihli Büyük Daire kararı, § 110).

Bayatyan davası (bk. aşağıda, sayfa 3), Mahkemenin, Sözleşme’nin 9. maddesinin (düşünce,

¹ [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi](#)’nin 9. maddesi (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) şu şekilde öngörmektedir: “1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir. 2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir.”

vicdan ve din özgürlüğü) vicdani retçilere uygulanabilirliği konusunu incelediği ilk davadır. Daha önce Avrupa İnsan Hakları Komisyonu², bir dizi kararda (bk. aşağıda), Sözleşme'nin 4 § 3 (b) maddesinin, “askerî nitelikli herhangi bir hizmet veya vicdani reddin meşru sayıldığı ülkelerde, vicdani reddi seçen kişilere zorunlu askerlik hizmeti yerine gördürülebilecek başkaca bir hizmeti” zorla çalıştırma kavramının kapsamından çıkarması nedeniyle, vicdani retçilerin tanınıp tanınmaması tercihinin Sözleşmeci Devletlere bırakılmış olduğu gerekçesiyle, söz konusu hükmü bu tür kişilere uygulamayı reddetmiştir. Dolayısıyla konu Sözleşme'nin 9. maddesinin kapsamından çıkarılmıştır ve söz konusu maddenin, orduda hizmette bulunmanın reddedildiği hallerde kovuşturma muafiyeti sağladığı şeklinde yorumlanması mümkün değildir.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu İçtihatları

Grandrath / Almanya

12 Aralık 1966 (Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Raporu)

Yehova Şahitleri papazı Grandrath, hem askerlikten hem kamu hizmetinden muaf tutulmak isteyen bir “topyekûn retçi” idi. Grandrath, askerlik hizmeti yerine kamu hizmeti görmeyi reddettiği için hakkında açılan ceza davasında mahkûm edilmekten şikâyet etmiştir ve Roma Katolik ve Protestan papazlarının bu hizmetten muaf tutulduklarından bahisle, kendisine ayrımcılık yapıldığını iddia etmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, davayı, Sözleşme'nin 4. maddesi ile bağlantılı olarak (kölelik ve zorla çalıştırma yasağı), 9. (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) ve 14. (ayrımcılık yasağı) maddeleri kapsamında incelemiştir. Komisyon; vicdani retçilerin askerlik hizmetinden muaf olma hakkına sahip olmadıkları ve her Sözleşmeci Devletin böylesi bir hak tanıma veya tanımama kararını verme özgürlüğüne sahip olduğu gerekçesiyle; mevcut davada Sözleşme'nin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Böyle bir hakkın tanınması halinde, retçiler ikame bir kamu hizmeti görmeye mecbur kılınabilirlerdi ve bundan muaf olma hakkına sahip değillerdi.

G. Z. / Avusturya (başvuru no. 5591/72)

2 Nisan 1973 (Komisyon Kararı)

² Temmuz 1954-Ekim 1999 tarihleri arasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ile birlikte Strazburg'da toplanan Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, Sözleşmeci Devletlerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında sahip oldukları yükümlülüklerine uygunluklarını denetlemiştir. Mahkemenin kalıcı hale geldiği 1 Kasım 1998 tarihinden itibaren Komisyonun varlığı sona ermiştir.

Başvuran, Roma Katoliği olarak sahip olduğu dinî inançları gereğince zorunlu askerlik hizmetini yerine getirmeyi reddetmesinden ötürü Avusturya mahkemelerince mahkûm edilmesinden şikâyet etmiştir.

Komisyon; bilhassa Sözleşme'nin, “askerî nitelikli herhangi bir hizmet veya vicdani reddin meşru sayıldığı ülkelerde, vicdani reddi seçen kişilere zorunlu askerlik hizmeti yerine gördürülebilecek başkaca bir hizmeti” zorla veya zorunlu çalıştırma yasağının kapsamından ayrı tutan 4 § 3 (b) maddesinin, Devletlerin vicdani retçileri tanıyıp tanımamayı seçme ve tanımaları halinde bir tür ikame hizmet öngörme konusunda özgür olduklarını açık bir biçimde gösterdiğini tespit ederek; davanın **kabul edilemez olduğuna** karar vermiştir. Sözleşme'nin 4 § 3 (b) maddesiyle bağlantılı olarak 9. maddesi (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü), Devlete vicdani retçileri tanıma ve bunun sonucunda din ve vicdan özgürlüklerini zorunlu askerlik hizmetlerini etkilediği ölçüde kullanmalarını sağlayacak özel düzenlemeler yapma yükümlülüğü getirmemekteydi. Bundan, bu maddelerin, daha önce vicdani retçileri tanımamış olan bir Devleti, askerlik hizmetini reddeden kişileri cezalandırmaktan alıkoymadığı sonucu çıkmıştır.

X. / Almanya (no. 7705/76)

5 Temmuz 1977 (Komisyon Kararı)

Yehova Şahidi olmasının yanı sıra yetkili mercilerce vicdani retçi olarak tanınan başvuran, askerlik hizmeti yerine kamu hizmeti görmesi yönündeki çağrıya uymayı reddetmiştir. Hizmetten kaçma suçundan 4 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş; ancak bir hastanede veya başka bir kurumda, kamu hizmetinden muaf tutulmasını sağlayacak şekilde sosyal çalışmada bulunmak üzere hizmet sözleşmesi yapması için cezasının infazı geri bırakılmıştır. Böyle bir anlaşma yapamadığı için, cezası Aralık 1976'da infaz edilmiştir. Başvuran infazın yürütmesinin durdurulmasının iptalinden şikayetçidir.

Komisyon, davanın **kabul edilemez olduğuna** karar vermiştir. Özellikle, Sözleşme'nin, “askerî nitelikli herhangi bir hizmet veya vicdani reddin meşru sayıldığı ülkelerde, vicdani reddi seçen kişilere zorunlu askerlik hizmeti yerine gördürülebilecek başkaca bir hizmeti” zorla veya zorunlu çalıştırma yasağının kapsamından ayrı tutan 4 § 3 (b) maddesinin, vicdani retçilerin zorunlu askerlik hizmeti yerine kamu hizmeti ifa etmeye mecbur kılınabileceğini açık bir biçimde tanıdığı gerekçesiyle, 9. maddenin (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) ikame kamu hizmetinden muaf olma konusunda dolaylı olarak bir hak ifade etmediği sonucuna varılması gerektiğini tespit etmiştir. Komisyon, başvuranın Sözleşme'nin 7. maddesi (kanunsuz ceza olmaz) kapsamında bulunduğu şikâyetle ilgili olarak, ceza gerektiren suçları

tanımlama yetkisinin ulusal kanun koyucuya ait olduğunu vurgulayarak, Sözleşme'nin, devleti kamu hizmeti görmeyi reddeden kişilere yaptırım uygulamaktan alıkoymadığını kaydetmiştir. Komisyon ayrıca; başvuranın mahkûm edildiği cezanın süresini, ertelenmesini ve başvuranın şartlı tahliyesini göz önünde bulundurarak; başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği yönündeki iddialarını destekleyen ikna edici hiçbir delil bulunmadığını tespit etmiştir.

N. / İsveç (no. 10410/83)

11 Ekim 1984 (Komisyon Kararı)

Barış yanlısı başvuran, zorunlu askerlik hizmetini yerine getirmeyi reddetmekten mahkûm edilmiştir. Yerine kamu hizmeti görme olanağı talep etmemiştir. Başvuran, Komisyon önünde; farklı dinî grupların mensuplarının hizmetten muaf tutulurken, barış yanlılığı gibi felsefi nedenlerin kendisinin ordu hizmetinde bulunma yükümlülüğünden muaf tutulması için geçerli gerekçe teşkil etmemesi sebebiyle; ayrımcılık mağduru olduğunu iddia etmiştir.

Komisyon, davanın **kabul edilemez olduğuna** karar vermiştir. Askerî hizmetten tam muafiyete kısıtlama getirmenin ve üyelerinden gerek manevi, gerekse ahlaki anlamda genel ve katı bir disiplin bekleyen bir dinî topluluğa mensup vicdani retçilere ikame kamu hizmeti getirilmesinin ayrımcılık olmadığından bahisle, Sözleşme'nin 9. maddesi (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) ile bağlantılı olarak 14. madde (ayrımcılık yasağı) ihlali olmadığına karar vermiştir.

Peters / Hollanda

30 Kasım 1994 (Komisyon Kararı)

Felsefe öğrencisi başvuran, vicdani retçi olarak kabul edilmekle birlikte, askerlik hizmeti yerine başka bir kamu hizmeti görmeye mecbur bırakılmıştır. İlahiyat öğrencilerinin ilke olarak her iki tür hizmetten de muaf alma hakkına sahip olmaları nedeniyle, kendisini ayrımcılık mağduru saymaktaydı.

Komisyon, davanın **kabul edilemez olduğuna** karar vermiştir. Başvuran tarafından dile getirilen sorunun Sözleşme'nin 9. maddesi (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) kapsamına girdiğini kabul etmekle birlikte, Sözleşme'nin 9. maddesiyle bağlantılı olarak 14. madde (ayrımcılık yasağı) ihlali bulunmadığına karar vermiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları

Thlimmenos / Yunanistan

6 Nisan 2000 (Büyük Daire Kararı)

Yehova Şahidi başvuran, Yunanistan'ın vicdani retçiler için ikame bir hizmet sunmadığı bir dönemde orduya yazılmayı reddettiği için ağır suçtan mahkûm edilmiştir. Birkaç yıl sonra yeminli mali müşavirlik için açılan yarışma sınavında iyi bir puan elde etmesine rağmen, hakkındaki mahkûmiyet kararı sebebiyle söz konusu pozisyona ataması yapılmamıştır.

Mahkeme; başvuranın, daha önce ülkesine hizmette bulunmayı reddetme suçu nedeniyle hapis cezası çekmiş olmasına rağmen yeminli mali müşavirlik mesleğinden men edilmesinin, bu suçu işleyenlerin uygun biçimde cezalandırılmasının sağlanması amacıyla orantısız olduğunu ifade ederek; Sözleşme'nin **9. maddesi** (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) ile bağlantılı olarak, **14. maddenin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Ülke / Türkiye

24 Ocak 2006 (Daire Kararı)

Başvuran, kati barış yanlısı inançları olması nedeniyle askerlik hizmetini yerine getirmeyi reddetmiş, celp kâğıtlarını bir basın toplantısında alenen yakmıştır. Başlangıçta erleri askerlik hizmetinden kaçmaya kışkırtmaktan ve askerî birliğe nakledildikten sonra ise askerî üniforma giymeyi reddetmekten hakkında defalarca mahkûmiyet kararı verilmiştir. Yaklaşık iki yıl hapis cezası çektikten sonra, yetkililerden saklanmıştır.

Mahkeme; özellikle yürürlükteki yasal çerçevenin kişinin inançları nedeniyle askerlik hizmetinde bulunmayı reddetmesinden doğan durumları ele alma bakımından yeterli bir araç sunmadığından bahisle; Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Başvuran, mevzuatın niteliği nedeniyle, hakkında sonsuz sayıda takibat yapılması ve mahkûmiyet kararı verilmesi tehlikesini göze almıştır. Sürekli birbirini izleyen kovuşturma ve hapis cezalarının yanı sıra, hayatının sonuna kadar hakkında kovuşturma yapılması ihtimali bulunması, başvuranın askerlik hizmetini yerine getirmesini sağlama amacıyla orantısızdı.

Bayatyan / Ermenistan

7 Temmuz 2011 (Büyük Daire Kararı)

Yehova Şahidi başvuran, 2001 yılında yoklaması geldiğinde, vicdani nedenlerle bu hizmeti yerine getirmeyi reddetmiş; ancak alternatif bir kamu hizmeti görmeyi kabul etmiştir. Yetkililer, Ermenistan'da alternatif hizmetle ilgili hiçbir yasa bulunmaması nedeniyle, başvurana ordu hizmetinde bulunmak zorunda olduğunu bildirmişlerdir. Başvuran, askerlik yoklamasından kaçmaktan mahkûm edilerek, hapis cezasına çarptırılmıştır. Başvuran,

hakkındaki mahkûmiyet kararının Sözleşme'nin 9. maddesi (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) kapsamındaki haklarını ihlal ettiğinden şikâyetçi olmuş ve söz konusu hükmün bugünün koşullarında, yani Avrupa Konseyi Üye Devletleri çoğunluğunun vicdani ret hakkını kabul etmiş olduğu gerçeği ışığında yorumlanması gerektiğini savunmuştur.

Mahkeme, 9. maddeyi (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) vicdani retçilere uygulamayı reddeden Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun aksine (bk. yukarıda, sayfa 1), bu davadan önce söz konusu maddenin uygulanabilirliği konusunda hiç karar vermemiş olduğunu kaydetmiştir. Bununla birlikte, 9. maddeye getirilen söz konusu kısıtlayıcı yorum, o dönemde geçerli fikirlerin bir yansımasıydı. O zamandan bu yana, gerek uluslararası seviyede, gerekse Avrupa Konseyi Üye Devletlerinin iç hukuk sistemlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Mahkeme, bilhassa yukarıdaki açıklamalar ve “yaşayan araç” doktrini ışığında, 9. maddenin yorumlanmasında bir değişiklik yapılmasının gerekli ve öngörülebilir olduğuna ve söz konusu maddenin Sözleşme'nin 4 § 3 (b) maddesi ile bağlantılı olarak yorumlanmasının artık mümkün olmadığına kanaat getirmiştir. Buna göre, 9. madde her ne kadar vicdani ret hakkına açık bir biçimde atıfta bulunmamaktaysa da, Mahkeme, askerlik hizmeti karşıtlığının, orduda hizmet verme yükümlülüğü ile kişinin vicdani veya derin ve samimi dinî veya diğer tür inançları arasında ciddi ve üstesinden gelinemez bir çatışma ile gerekçelendirildiği durumlarda, 9. maddenin güvencelerinin uygulanmasını gerektirecek şekilde yeterince ikna edici, ciddi, tutarlı ve önemli bir kanaat veya inanç teşkil ettiğini değerlendirmiştir. Başvuranın durumu da bu şekilde olduğu için, 9. madde başvuranın davasına **uygulanabilirdi.**

Mahkeme ayrıca; Avrupa Devletlerinin büyük çoğunluğu içerisindeki çakışan menfaatleri uzlaştırabilecek nitelikte etkili alternatiflerin bulunduğunu ve başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararının, Ermenistan'ın alternatif hizmeti başlatmayı taahhüt ettiği bir dönemde verilmiş olmasını dikkate alarak; mevcut davada Sözleşme'nin **9. maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Ercep / Türkiye

22 Kasım 2011 (Daire Kararı)

Bu davada, Yehova Şahidi başvuran, askerlik hizmetini yapmayı reddetmiştir. İlgili mevzuat uyarınca, askerlik hizmetine çağrıldıklarında hizmet yerine gelmeyenler, asker kaçağı olarak kabul edilmekteydi. Her yeni yoklama dönemi başladığında başvuran hakkında, görev yerine gelmemekten ceza davası açılmaktaydı (1998 yılından bu yana yirmi beşten fazla dava). Başvuran, çeşitli hapis cezalarına mahkûm edilmiştir. Askerî mahkeme, 2004 yılında

toplama yedi ay on beş günlük hapis cezası verilmesine hükmetmiştir. Başvuran, hapiste cezasının beş ayını infaz ettikten sonra, şartlı tahliye edilmiştir. Başvuran özellikle, silâhlı kuvvetlerde hizmette bulunmayı reddetmesi nedeniyle hakkında verilen müteakip mahkûmiyet kararlarından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, mevcut davada Sözleşme'nin **9. maddesinin** (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Bilhassa başvuranın, silâh taşıma şartından bağımsız olarak inançları arasında askerlik hizmeti karşıtlığı bulunan bir dinî grup olan Yehovan Şahitleri topluluğunun bir üyesi olduğunu kaydetmiştir. Dolayısıyla başvuranın itirazlarının gerekçesi, başvuranın bu konudaki yükümlülükleri ile ciddi ve üstesinden gelinemez bir çatışma halindeki samimi dinî inançlarıydı. İnançlarına sadık kalmayı istemeleri durumunda orduya kaydolmayı reddetmekten başka seçeneği bulunmayan vicdani retçiler; yetkililerin haklarında sürekli olarak başlattığı sayısız kovuşturmadan ve bu kovuşturmalar neticesinde verilen mahkûmiyet kararlarının toplu etkilerinden ve hayatlarının geri kalan kısmında kovuşturmalar, hapis cezaları ve kovuşturmalarla karşı karşıya kalma ihtimalinden oluşan mütemadi döngü nedeniyle; kendilerini bir tür “sivil ölüme” maruz bırakmaktaydılar. Böylesi bir sistem, vicdani retçilerin menfaatleri ile bir bütün olarak toplum menfaatleri arasında adil bir denge sağlayamamıştır. Dolayısıyla, başvurana vicdan ve inançlarının emirlerini dikkate almaksızın verilen cezaların, demokratik bir toplumda gerekli bir tedbir olarak kabul edilmesi mümkün değildi.

Sözleşme'nin **46. maddesi** (kararların bağlayıcılığı ve infazı) uyarınca Mahkeme; başvuranın haklarının ihlal edilmesi temelinde vicdani retçilerin statüsünü düzenleyen mevcut yasal çerçevenin yetersizliğiyle ve alternatif bir hizmet türü olmayışıyla bağlantılı yapısal bir sorun olduğunu kaydederek; uygulamaya alternatif bir hizmet türünün koyulması ile birlikte Sözleşme konusunda benzer başka ihlallerin önüne geçilmesi için gerekli bir yasa reformunun, tespit edilen ihlali sonlandıracak uygun bir tazmin aracı teşkil edebileceğine hükmetmiştir.

Bk. ayrıca: 17 Ocak 2012 tarihli [Feti Demirtaş / Türkiye](#) kararı; 03 Haziran 2014 tarihli [Buldu ve Diğerleri / Türkiye](#) kararı.

Savda / Türkiye

12 Haziran 2012 (Daire Kararı)

Dava, Türkiye'de vicdani ret hakkının tanınmaması ile ilgili idi. Başvuran özellikle, vicdani retçi statüsü talep etmesi nedeniyle hakkında çeşitli kovuşturmalar yapılmış ve mahkûmiyet kararları verilmiş olmasından şikâyet etmiştir. Askerlik hizmetini reddetmesi nedeniyle

hakkında alınan tedbirlerin ciddiyetini vurgulayarak, peş peşe verilen mahkûmiyet kararlarının da, kendisini küçük düşürücü ve alçaltıcı bir duruma soktuğunu iddia etmiştir. Son olarak, kendisine göre bağımsız ve tarafsız bir mahkeme sayılamayacak askerî mahkeme önündeki yargılamaların adilliği konusunda itirazda bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **9. maddesinin** (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mevcut davada başvuran, yalnızca Devlet tarafından yürütülen belli işlemlerden değil, aynı zamanda Devletin, vicdani ret hakkını uygulamaya koyan bir yasa kabul etmemesinden şikâyetçi olmuştur. Yetkililer, başvuranın talebini hiçbir zaman değerlendirmemiş; yalnızca, askerlik hizmetinde bulunmayı reddetmeyi cezalandıran ceza hukuku hükümlerinden yararlanmışlardır. Kendisine vicdani retçi statüsü tanınması için gerekli koşulları sağlayıp sağlamadığının tespit edilmesini sağlayacak bir usul bulunmaması nedeniyle, başvuranın askerlik hizmetinde bulunma yükümlülüğü, söz konusu yükümlülük ile bireyin derin ve samimi inançları arasında ciddi ve üstesinden gelinemez bir çatışmaya yol açacak nitelikteydi. Dolayısıyla yetkililerin, talep ettiği üzere, başvurana vicdani retçi statüsü alma hakkına sahip olup olmadığının tespit edilmesine olanak sağlayacak etkili ve erişilebilir bir usul sunma yükümlülüğü bulunmaktaydı. Hiçbir alternatif hizmet veya ilgili kişinin vicdani ret hakkından yararlanıp yararlanamayacağı konusunu inceleyebileceği etkili ve erişilebilir hiçbir usul öngörmeyen bir sistem, toplumun genel menfaati ile vicdani retçilerin menfaati arasında adil bir denge sağlayamamıştır.

Mahkeme ayrıca, başvuranın aşağılayıcı muameleye maruz bırakılması nedeniyle Sözleşme'nin **3. maddesinin** ve bir vicdani retçi olarak başvuranın askerî mahkeme önüne çıkmaya mecbur bırakılmasının mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olması ilkesiyle bağdaşmaması göz önünde bulundurulduğunda, 6 § 1 maddesinin (adil yargılanma hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

Bk. ayrıca: 17 Temmuz 2012 tarihli [Tarhan / Türkiye](#) kararı.